

Н.В. Пророк
*завідувачка лабораторії психодіагностики та
науково-психологічної інформації,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
e-mail: n.v.prorok@gmail.com*

ПСИХОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Психологічні дослідження психологічної культури працівників освіти дають можливість виокремлювати і вивчати ті професійно доцільні і психологічно-обґрунтовані форми і прояви активності цих фахівців, які не тільки сприяють засвоєнню знань учнями, а й зорієнтовані на фасилітацію всебічного розвитку особистості. Тобто, психологічна культура є важливим чинником досягнення високої ефективності професійної діяльності педагогів. Сучасні науковці розуміють психологічну культуру як інтегральне індивідуально-особистісне утворення, яке характеризується наявністю гуманістичних цінностей, позитивних особистісних і духовно-моральних установок, здібностей до ефективної самоорганізації професійної діяльності, міжособистісної та соціальної взаємодії. Операціоналізація цього поняття в парадигмі діяльнісного саморозвитку дозволяє розкрити структуру психологічної культури працівників освіти через: когнітивний, афективний, мотиваційний, ціннісно-смысловий, рефлексивний і поведінковий (діяльнісний) компоненти. Така концептуальна модель дає можливість зрозуміти практичний потенціал різноманітних формувальних впливів. Уточнимо: в парадигмі діяльнісного саморозвитку особистості цілеспрямована професійна діяльність розглядається як системоутворювальне підґрунтя, яке забезпечує саморозвиток особистості. Остання розглядається як суб'єкт, який здатен до саморозвитку, самовизначення, свідомої предметної діяльності, поведінки і саморегуляції та має свій неповторний внутрішній світ. Отже, питання розвитку психологічної культури постає перед людиною тією мірою, наскільки вона усвідомлює межі своєї компетентності. Тому вивчення здатності до саморозвитку власної психологічної культури в контексті як професійної діяльності, так і життєвого шляху особистості є важливим аспектом цього психологічного феномену. Підкреслимо ще раз: психологічна культура працівників освіти не може розглядатися поза моральною площиною. Важливо, щоб при формуванні психологічної культури враховувалися також особливості інформаційного суспільства і реалії сучасної української держави як зовнішнього джерела соціальних норм, мотиваційного тиску, джерела умов та ресурсів для розвитку, і нарешті – як поле можливостей

для професійного вдосконалення. Наприклад, війна на Сході країни загостила необхідність глибокого розвитку таких аспектів психологічної культури педагогів, як: спрямованість їхньої професійної діяльності на підтримання психологічного здоров'я та психічної рівноваги учнів і дорослих; зменшення наслідків посттравматичного стресового розладу; уникання стресогенних ситуацій та мінімізацію їх фрустраційних наслідків; на формування емпатії і толерантності. Всі ці напрямки дослідження дають можливість вивчити зовнішні й внутрішні чинники психологічної культури працівників освіти.